

קאוצ'ינג על פי הקבלה, חלק ב' · שיעור שלישי: הכח שבקבוצה

משכני אחרריך נרוצה

שיעור 3 מתוך 10 בקורס קאוצ'ינג על פי הקבלה, חלק ב'. הסרטון המלא, ומתחתיו השיעור כתוב ומעובד לקריאה.

מדרגה שמעל הטבע

בחיבור בין נשמות יש כוח עצום, והוא מקרב את האדם אל המדרגה הגבוהה של עבודת ה' לשמה. דרך פסוקי הפתיחה של שיר השירים ופירוש המלבי"ם נלמד על שתי מדרגות בהשגת האלוקות ועל המחיצה שמעכבת את הנשמה מלהידבק בבוראה, ומשם נגיע אל הכוח העצום שיש בתפילת רבים, באחדות ובאהבת החברים, כפי שלימדו חז"ל, הזוהר הקדוש והאר"י.

עבודת ה' לשמה פירושה עבודה שאינה על מנת לקבל פרס. בתפילה, בקיום המצוות, ב"ואהבת לרעך כמוך" (ויקרא יט, יח) ובכל מעשה של חסד והטבה לזולת, כל פעולה שאנחנו עושים בימי חיינו אמורה להיעשות אך ורק כדי לעשות נחת רוח ליוצרנו. זה הרעיון העמוק שבשבילו ירד האדם לעולם. והדבר הזה הוא על אנושי. כל המגמה הטבעית של האדם היא על מנת לקבל, האינטרס האישי, ואדם אינו זז ממקומו כשאין לו בדבר שום עניין. והנה התורה דורשת ממנו לפעול כך שהוא עצמו אינו בתמונה כלל, ושלא ייצא לו מזה דבר מלבד נחת רוח לה'.

לכן מלמדים המקובלים, ובעל הסולם האריך בזה, שהמדרגה של על מנת להשפיע, אפילו במעט האחוזים, מגיעה כמתנה משמים. בלשון הקבלה זו אתערותא דלעילא, התעוררות שבאה מלמעלה למטה, והיא באה אחרי אתערותא דלתתא, אחרי ההשתדלות של האדם, המלחמה, העמל והיגיעה לעבוד את ה' בכוחות עצמו. כשאדם מתייגע עד מקום מסוים, הוא קולט שעבודה נקייה כזאת אינה בידיו. אז יוצאת מעומק לבו תפילה של מי שידע שעשה את כל מה שהיה בידו, ושמעתה הוא זקוק לעזרה שמימית. המקובלים מלמדים שתפילה כזאת, מתוך הכרה עמוקה שאין אדם יכול להושיע את עצמו ורק ה' יכול להושיעו, היא התפילה שנענית, ואז נותן הקדוש ברוך הוא לאדם את המתנה הזאת.

ושם מרוכז כל התענוג, כמו שאמר הנביא: "אז תתענג על ה'" (ישעיהו נח, יד). המילה אז מלמדת שהתענוג בא אחרי היגיעה. ועל דברים כאלה אמרו חז"ל: "יגעתי ומצאתי, תאמן" (מגילה ו, ב). מציאה היא דבר שלא עמלת עליו, ובכל זאת גם אחרי היגיעה זו מציאה. אנחנו עמלים ומתייגעים, אבל אהבת ה', אהבה רבה ויראת הרוממות הן דברים שמקבלים במתנה. גם אילו עמלנו עוד אלף שנה, לא היינו מגיעים בכוחנו לקומה של לשמה.

כוחה של הסביבה ועוצמת ההשפעה שלה על האדם ידועים. בשיעור הזה אני רוצה לרדת עמוק יותר, אל הכוח שבקבוצה, ולראות כיצד אפשר לקרב בעזרתו את המדרגה של לשמה. נעבור דרך כמה פסוקים בשיר השירים, שחושפים בפנינו את הדרך כולה.

חמש יציאות של הנשמה

שלמה המלך חיבר שלושה ספרים: משלי, קהלת ושיר השירים. אין כאן המקום לעסוק בשיר השירים כולו, ואנחנו לוקחים ממנו רק את פסוקי הפתיחה, אבל כדאי להקדים מילה על הספר. המלבי"ם מבאר ששיר השירים נחלק לחמישה שירים. חמש פעמים יצאה נשמתו של שלמה המלך מן הגוף, פרצה את מחיצות החומר, את התאוות ואת המחסומים, ונדבקה בדודה, שהוא הקדוש ברוך הוא. בארבע הפעמים הראשונות זה היה בחייו, כשחל עליו הרוח האלוקי במראות אלוקים, ובכל פעם שבה הנשמה אל הגוף כשהתעוררו כוחות החומר, שהם הנקראים בשיר בנות ירושלים. בפעם החמישית יצאה הנשמה ונפרדה מן הגוף, כשנאסף שלמה אל עמיו, ודבקה באלוקיה לנצח. בכל שיר ושיר מתאר שלמה המלך את ההרגשה ואת השיחה שהייתה לנשמתו עם הקדוש ברוך הוא באותה שעה.

וכך הוא פותח: "שיר השירים אשר לשלמה. ישקני מנשיקות פיהו כי טובים דדיך מיין. לריח שמניך טובים, שמן תורק שמך, על כן עלמות אהבך. משכני אחריו נרוצה, הביאני המלך חדרי, נגילה ונשמחה בך, נזכירה דדיך מיין, מישרים אהבך" (שיר השירים א, א-ד).

ריח של אלוקות

שלמה המלך כוסף. הוא מגלה לנו שיש בעבודת ה' מדרגה שנקראת נשיקה, ואליה נכספת נשמתו. ויש כאן מושגים של יין ושל ריח. מבאר המלבי"ם שיש בגדול שתי מדרגות בהשגת האלוקות, והמדרגה הראשונה מזוהה

עם הריח. ריח נמצא במקום מסוים, ואפשר להריח אותו גם ממרחק של כמה מטרים. אינך רואה את מקורו ואינך משיג את עצמותו, ובכל זאת אתה יודע בבירור שהוא קיים.

וכך לשונו: "השגת הנפש תהיה בשני דרכים. מה שתשיג את ה' על ידי השכל והבינה והעיון, שאז לא תשיג את עצמו, וגם לא תשיגנו מצד עצמו, רק מצד סימני החכמה והיכולת והרצון הנראים מהנהגתו את העולם, וזה נמשל במשל הריח, שהגם שהדבר המורח הוא במקום סתר בלתי מתראה, בכל זאת נדע בבירור שישנו במציאות על ידי הריח הטוב שיגיע ממנו לחוש הריח" (מלבי"ם, שיר השירים א, ב). ומוסיף: "וכן רוחניות ה' מורח אצל החכמים מצד הריח הטוב המורק מחכמתו על כלל המציאות, ויריחוה המשכילים ביראת ה'" (שם).

את עצמותו יתברך איננו משיגים. אבל דרך הבריאה, דרך החכמה שנמסכה בכל פרט ופרט שבה, דרך ההנהגה ודרך הרצון האלוקי שמתגלה בעולם, אנחנו משיגים את ה' במדרגה של ריח. בכל תחום שניגע בו, בגוף האדם או בכדור הארץ, בכל פרט של ההנהגה הכללית שבה מנהיג ה' את הבריאה, אם רק נעמיק בו, נראה אין סוף של חכמה, אין סוף של שלמות ודיוק מדהים. זו מדרגת הריח, וההשגה הזאת מביאה את האדם לדבקות מסוימת בה'.

דבקות רוחא ברוחא

אבל יש מדרגה גבוהה ממנה. ממשיך המלבי"ם: "יש השגה גדולה מזאת אשר תדמה כנשיקה... והיא עת ישפך ה' את רוחו על הנפשות אשר הוכנו והתקדשו אל הנבואה ורוח הקדש, שאז תצא הנפש מאדמתה ותדבק בשכל הנפלא ובקודש הקדשים" (מלבי"ם, שיר השירים א, ב).

זה מה שכתוב בזוהר הקדוש בפרשת משפטים: "נשיקה בפה, דהא פומא אפקותא ומקורא דרוחא הוא, ועל דא נשיקין בפומא, בחביבותא, ודבקין רוחא ברוחא, דלא מתפרשן דא מן דא" (זוהר ח"ב קכד, ב). הנשיקה היא בפה, מפני שהפה הוא המוצא והמקור של הרוח. בפה מתבטאת כל הרוח של האדם, ולכן את הפסוק "ויהי האדם לנפש חיה" (בראשית ב, ז) תרגם אונקלוס: "והות באדם לרוח ממללא" (אונקלוס שם). וכשמגיעים למדרגת הנשיקה, זו דבקות של רוח ברוח. זו השוואת הצורה שעליה אנחנו מדברים כל הזמן. כל הדבקות כולה מובאת בשיר השירים כמדרגה של נשיקה.

שמחה הבאה מלמעלה

ונבאר את המילים כי טובים דדיך מיין. נאמר "ויין ישמח לבב אנוש" (תהלים קד, טו), אבל היין פועל דרך הגוף. בתחילה הוא משמח את הגוף, ורק דרך הגוף הוא מגיע אל הנפש. זו עלייה מלמטה למעלה. וכך מבאר המלבי"ם: "היין יגביה כחות הנפש, ילהיב את החום הטבעי, וישמח רוח האדם, אבל ההתלהבות הזו היא אש זרה, כי בא מלמטה למעלה, מן הגוף אל הנפש. ועל כן היא אש זרה ושמחה של חול. לא כן התלהבות הנפש ושמחתה על ידי חלות הרוח הקדש והנבואה, היא חדות ה' ושמחה של קדושה הבאה מלמעלה למטה, אש אלוה המתפשט מן הנפש אל הגוף, עד שעמודי הגויה יתפלצון ויכנעון תחת קדושת הנפש, ולכן דודיך טובים מיין" (שם).

תראו את הלשון המתוקה הזאת. מדרגת הריח דומה ליין. בה אנחנו מגיעים אל האלוקות דרך הטבע, דרך החכמה והאין סוף שנמצאים בעולם החומר, דרך ההנהגה של ה' את הבריאה. ושלמה המלך אומר: אני כוסף למדרגה הגבוהה יותר, לנשיקות, לרוח שתנוח עליי מלמעלה למטה.

על כן עלמות אהבוך

נשאר לברר מניין בא לאדם הרצון למדרגת הנשיקות. ובלשון שאנחנו מדברים בה, מהיכן נולדת הכמיהה אל העל מנת להשפיע, אל הלשמה, אל השוואת הצורה שהיא מעל לטבע האדם. על כך אומר שלמה המלך: "לריח שמניך טובים, שמן תורק שמך, על כן עלמות אהבוך" (שיר השירים א, ג).

מבאר המלבי"ם שהנפש חושקת אל הנשיקות ואל היין הרוחני, "כי כבר הרגישה בו היא והעלמות רעותיה... מצד ההשכלה בפעולות הנרגשות ממנו, הגם שלא הכירו עצמותו פנים אל פנים" (מלבי"ם, שיר השירים א, ג). העלמות הן כינוי לחכמה, לבינה ולדעת. השמן, הוא מבאר, "מורה על השפע המורק ממנו על המציאות" (שם). והעלמות הן "הכוחות השכליות המשרתות את הנפש הרוחנית, אהבוך, כי הכירו בכבודך ומעלתך על ידי הריח שהוא סימני החכמה וההנהגה הנראים מפעולתך, עד שהכירוך על ידי השכל והעיון, הגם שלא השיגו את עצמותך על ידי הנבואה, כי ההשגות השכליות נתלות בחומר, אשר הוא למסך מבדיל ביניהם ובין ההשגה הנקיה להשיג כבוד ה' כפי מה שהוא" (שם).

כשאדם מגיע למדרגת הריח, רואה את האלוקות בכל הבריאה ואת הסדר המופתי שבה, ומתקדם בעבודת ה', ממילא הוא מבין שכל מה שהוא עוסק בו הוא השלכה בלבד ואינו עצמותו יתברך. אז הוא כוסף אל המקור. הוא רוצה לחוות את השוואת הצורה, את מקורה של כל המציאות האין סופית הזאת. כדור הארץ הוא טבע מדהים, שלוחה של ה', והקדוש ברוך הוא מחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית. ההנהגה כאן מופלאה, והכל בשיא השלמות. גם הגוף שלנו מדהים. אמר איוב: "ומבשרי אחזה אלוה" (איוב יט, כו). אינני צריך הרבה. אני מסתכל על עצמי, ואפילו ברמה הגופנית, בחומר עצמו, בלי לדבר על מה שהוא רומז בספירות ובהנהגות, אני רואה אלוה, אין סוף. זו מדרגת הריח, שבאה על ידי השכל, העיון והחכמה שבדבר. אני מבין שמי שיצר את כל זה הוא כוח אין סופי, ואני כוסף ליותר.

והיותר הזה הוא הרגשה. כבר לא השכל הקר וההבנה הקרה, אלא להרגיש את מציאות ה'. וכדי להרגיש את מציאות ה', צריך להיות חלק ממנו. זו השוואת הצורה, זו מדרגת הנשיקה, דבקות של רוח ברוח. כל ההשגה שבמדרגת הריח עוברת דרך החומר, דרך העולם ודרך הגוף, כמו היין שמגיע אל הנפש דרך הגוף. והגוף כשלעצמו הוא מסך. הטבע כשלעצמו הוא צמצום, מסך בינינו לבין האור האלוקי. מצד אחד העולם מעלים את האלוקות, ומצד אחר האלוקות נראית בו. אבל גם מה שהאלוקות נראית בבריאה, הוא עדיין מדרגה של ריח.

הביאני המלך חדריו

ועל כך מבקש שלמה המלך: "משכני אחריו נרוצה" (שיר השירים א, ד). מבאר המלבי"ם: "משכני והוציאני מן המסגר הזה שהוא מן החומר הסוכך ביני ובין מראות אלקים, והוא על ידי שתחול עליה שפע הנבואית, שאז בנח הרוח אוכל להפרד מן הגויה שהיא חדריו שלמה, כי תמשכני ממנה אל הדבוק הרוחני, ואז אחריו נרוצה, אני והעלמות רעותי שהם כחות השכליות" (מלבי"ם, שיר השירים א, ד).

המחיצה שבינינו לבין האלוקים היא הרצון לקבל, האגואיזם. במילים פשוטות, הגוף וכל הרצונות שלו, כל מה שנובע מן הנפש הבהמית. יש לנו רצונות וחסרונות שנובעים משני מקורות: האחד הוא הנפש הבהמית, והשני הוא הנפש האלוקית. שלמה המלך אינו מבקש כאן התעוררות שתבוא ממנו. הוא מבקש שהשפע האלוקי הנבואי יחול עליו, ושבעקבות האור הגדול הזה תפרוץ החוצה כל הנשמה וכל התוכן הפנימי שלו, ואז תהיה הדבקות.

ומבאר המלבי"ם מדוע היא מבקשת עזרה מבחוץ: "הביאני המלך חדריו... המלך הגדול אשר סבב את העיר ירושלים, שהוא הכח המתעורר והיצר המולך בגויה, הוא הביאני וסגרני בבית כלא בחדריו, עד שלא אוכל לצאת

אל דודי ולא אוכל להשכיל את ה' ואמיתתו השכלה זכה ואמתית, כי לקחני המלך הזה לפלגש ואת עלמותי לשפחות, להשתמש בהם כחפצו" (שם).

המלך הזה הוא היצר הרע. חז"ל דרשו על הפסוק בקהלת: "ובא אליה מלך גדול וסבב אתה, זה יצר הרע" (נדרים לב, ב). ובמדרש קוראים לו מלך זקן וכסיל, ומבארים שנקרא מלך "שהכל שומעין לו" (קהלת רבה ד, יג). הוא יצר מסגר, בית כלא בתוך הגוף, לנשמה האלוקית שכל רצונה וחשקה הוא להידבק ביוצרה. הוא סבב אותה בתאוות, בדמיונות וברצונות, בתוך גוף חומרי. לכן אומרת הנשמה בשיר: אני זקוקה לעזרה. וכך אמרו רבותינו: "אין חבוש מתיר עצמו מבית האסורים" (ברכות ה, ב). צריך שיבוא כוח חילוץ. הכוח הזה הוא אותה רוח נבואית, רוח הקודש, אותה סייעתא דשמיא על כל מדרגותיה, שבה אדם מקבל אור והשראה. כמובן, הדבר בא בעקבות התפילות שהכין, העמל שעמל והכלים שבנה, ולפי הכלי כך תהיה ההארה.

וכך אומר הזוהר הקדוש: "ובזמנין דחשך, דאיהו יצר הרע, מכסה על יצר הטוב, דאיהו אור, איהו כמאן דתפיס בבית האסורין דיצר הרע" (זוהר ח"ג רמז, א). כשהחושך מכסה על האור הגדול של האדם, על יצר הטוב, על הכוחות הטובים, על הנפש האלוקית, האדם נמצא בבית האסורים של היצר הרע. שלמה המלך מגלה לנו כאן סוד. מה שמעכב את הדבקות ואת השוואת הצורה, מה שמעכב את הנשמה מלהיות במלוא עוצמתה ומלתת לנו את ההשגות, את העונג ואת ההרגשה הנפלאה, הוא המחיצה שנקראת גוף.

גיל ושמחה

ובזה, אומר שלמה המלך, "נגילה ונשמחה בך" (שיר השירים א, ד). מבאר המלבי"ם את ההבדל בין גיל לשמחה: "הגיל היא השמחה הפתאומית על התחדש האור האלהי עליה, והשמחה היא השמחה התמידית אחר כך, בהתמיד האור ולא יאסף" (מלבי"ם, שיר השירים א, ד). תחילה בא הגיל, השמחה הפתאומית, כשרוח ה' נחה על האדם. ואחר כך בא ונשמחה בך, השמחה התמידית. ועלינו להשתדל, בעמל, ביגיעה ובתפילה, שהאור הזה ישרה תמיד עם האדם, וממילא ישרו עמו תמיד התענוג והשמחה.

ועל המילים נזכירה דרך מיינ הוא כותב: "היין הרוחני המשמח הנפשות על ידי ההשגה הנבואית... זאת נזכר תמיד בשמחה תמידית, לא כיון הגשמי שאחרי יפיג יינו אחריתו שמחת תוגה" (שם). גם דברים חומריים יכולים להביא את האדם לשמחה ולעושר מסוים, אבל אחריהם באה התוגה. יש עלייה ויש נפילה. אבל מי שהגיע למדרגות שאנחנו מדברים עליהן, גם כשהוא בירידה ובנפילה, אין זה משנה את עיקר הדבר. הוא כבר חלק מן

האלוקות. הוא הבין, הוא טעם, הוא ראה, והוא יודע. השמחה שורה עליו גם בשעת הנפילה, כי בנפילות ובירידות ובכל התלאות שאנחנו עוברים, בעולם הרוחני ובעולם הגשמי, ה' תמיד איתנו. ודאי שאין זה כמו בשעות של גדלות המוחין, אבל השמחה שורה על האדם. וכשמגיעים לקומות האלה באופן תמידי, זה האוויר שנושמים שם. החמצן של הקומה הזאת הוא תענוג ושמחה, וזה העל מנת להשפיע.

ועכשיו אפשר להבין את מה שנאמר: "עבדו את ה' בשמחה" (תהלים ק, ב). לכאורה קשה לצוות על שמחה, שהרי אין אדם מייצר שמחה בפקודה. אבל על ידי הדרך שעברנו כאן, אנחנו יודעים לפחות היכן נמצא המשכן של האור הגדול הזה, ולאן עלינו להגיע. והמפתח, אומר שלמה המלך, פשוט: זעקה ותפילה אל ה' יתברך, מתוך הבנה עמוקה שאנחנו נמצאים בבית האסורים של החושך, של היצר הרע. כל גאווה, כל אינטרס, כל קנאה, כל כעס, כל עצלות, כל מידה רעה באשר היא, צריך לדמיין אותה כמו כבלים, כמו שרשראות כבדות שקושרות אותנו אל הקרקע ואינן נותנות לנו להתרומם. כשאדם יבין ויפנים שזה האויב, וממנו עליו להשתחרר, הוא יבין גם שאין חבוש מתיר עצמו מבית האסורים, ואז תבוא התפילה.

שחרור אני ונאווה

וממשיך שלמה המלך: "אל תראוני שאני שחרחרת, ששזפתני השמש, בני אמי נחרו בי, שמני נטרה את הכרמים, כרמי שלי לא נטרתי" (שיר השירים א, ו). יכול לבוא אדם ולומר: מה לי ולמדרגות האלה. איפה אני ואיפה מדרגות של ריח ושל נשיקות, דבקות של רוח ברוח והשוואת הצורה. אומרת לו הנשמה: אל תראוני שאני שחרחרת. השחרות הזאת, בית האסורים, המידות הרעות, הגוף, הטבע, כל המסכים שברא ה' בעולם, נבראו במדרגה של שחרות שבאה משיזוף השמש. אין זו שחרות של העצם. גם החומר כולו אור, וגם המסך עצמו כולו אור.

ברגע שאדם מבין את זה, הוא יודע שאין מבקשים ממנו דבר שאינו בר שינוי, מן הסוג שעליו אמר הנביא: "היהפך כושי עורו ונמר חברברתיו" (ירמיהו יג, כג). כל המידות הרעות שלנו, כל הבעיות, כל השפל שאנחנו נמצאים בו בדור האחרון, הם שחרות קלה. עם רצון אמיתי, עם ריכוז בנקודה אחת ועם מטרה אמיתית, אתה יוצא מכל השחרות, משתחרר מן הטיט הגדול ויוצא לחופשי. כי אל הנשמה האלוקית עצמה אין השחרות הזאת מגיעה. כל זה נמצא מסביב לה.

משל למנורה בעלת אור עצום, שמניחים עליה בד על גבי בד ועוד בד. המקום נעשה חשוך יותר ויותר, אבל במנורה עצמה לא חסר דבר, והיא דולקת במלוא עוצמתה. כל העבודה שלנו היא רק להסיר את המסכים. כך היא הנשמה של האדם. בעצמותה היא לא השחירה חלילה, וכל השחרות היא לבוש. לכן אנחנו אומרים בכל בוקר: "אלהי נשמה שנתת בי טהורה" (ברכות ס, ב). הנשמה עדיין טהורה.

לכן אומר לנו שלמה המלך שלא להיבהל מן הרצונות, מן התשוקות ומן הבקשות הגבוהות האלה. לכל יהודי ויהודי יש חלק ונחלה בקומות האלה, באשר הוא שם. ודאי שהדבר מתחלק לאלף ואחת מדרגות, אבל כל יהודי צריך לכסוף ולרצות. אנחנו צריכים לדעת מה לרצות. ושתי דרכים מובילות אותנו אל הגשמת החלום הגדול הזה. הדרך האחת היא להבין מה ערכה של התפילה ומה עוצמתה. והדרך השנייה היא זו שבה פתחנו: הכוח שבקבוצה.

תפילתם של רבים

הקדוש ברוך הוא טבע בעולם שאין דומה עבודת היחיד לעבודת הרבים. אומרת הגמרא: "מנין שאין הקדוש ברוך הוא מואס בתפלתן של רבים, שנאמר הן אל כביר ולא ימאס" (ברכות ח, א). אם אתה נמצא בתוך מניין, בתוך רבים, ודאי שלא ימאסו בתפילתך. אני מדבר כאן על שלוש התפילות שסידרו לנו רבותינו הקדושים, על תפילת שמונה עשרה וכדומה. כשאדם מתפלל לבדו, תפילתו עומדת בביקורת גדולה: מי הוא, מה הוא, מה הוא מבקש והאם מגיע לו. וכשהוא מתפלל עם הרבים, "הן אל כביר ולא ימאס" (איוב לו, ה), והקדוש ברוך הוא עונה לכולם.

ידוע ומפורסם להלכה ולמעשה עניין המניין. צריך עשרה אנשים, ושוב אנחנו חוזרים אל המספר עשר, כנגד עשר הספירות. אמרו חז"ל: "כל בי עשרה שכינתא שריא" (סנהדרין לט, א). רק אז אפשר לומר קדיש וברכו, ורק אז אפשר לעשות חזרת הש"ץ, שהרי "כל דבר שבקדושה לא יהא פחות מעשרה" (ברכות כא, ב). הרבה דברים תלויים דווקא ברבים. וכך גם בתשובה, רבותינו מלמדים שאין כוחה של תשובת היחיד ככוחה של תשובת הרבים. זה עולם אחר.

ברב עם הדרת מלך

וזו העוצמה הגדולה של הרבים. רבותינו מלמדים שבכל יהודי ויהודי יש הנקודה שבלב, האור הגדול שהגיע איתו לעולם, התחום שבו הוא כבר מתקן, מה שכבר תיקן בגלגול קודם. יש לו טריטוריה שלמה של אור זך ונקי, שאין לחברו. וכשיש עבודה בקבוצה, כשקבוצה של אנשים רוצים אותו דבר, מתעניינים באותו דבר ושואפים לאותו דבר, קורה דבר מופלא. כשאנחנו רוצים אותו דבר, אוהבים אותו דבר ושונאים אותו דבר, יש בינינו במידה מסוימת השוואת הצורה, ואנחנו הופכים מנקודה אחת חלשה לעוצמה ולכוח.

ככל שמספר האנשים גדל, כך גדל הכלי לקבלת האור. על זה נאמר: "ברב עם הדרת מלך" (משלי יד, כח). ככל שהעם רב יותר, כך גדלה הדרת המלך, והמלך כביכול במלוא עוצמתו. פירוש הדבר שאנחנו מאפשרים גילוי גדול יותר של השראת השכינה בארץ. ואינני מדבר כאן על מספרים. כשאתה בקבוצה, יהיה גודלה אשר יהיה, אתה לא לבד ואינך פועל לבד. זה כל עניין הערבות, כמו שאמרו חז"ל: "שכל ישראל ערבים זה בזה" (שבועות לט, א).

כשהציע אלישע הנביא לשונמית לדבר עליה אל המלך, השיבה: "בתוך עמי אנכי ישבת" (מלכים ב ד, יג). והלל הזקן לימד: "אל תפרוש מן הצבור" (אבות ב, ד). כשאדם נמצא בתוך עם ישראל, בתוך הציבור, הדין כללי וההשגחה כללית. וברגע שהוא מפריד את עצמו מן העם, זו הסכנה הגדולה ביותר, כי הוא פועל כיחידה נפרדת, וממילא העוצמה קטנה. אין דומה מצב שבו הנשמות מתחברות, האורות והנקודות מתחברים, לאדם שעומד בפני עצמו מחוץ לעם.

כאיש אחד בלב אחד

כתוב על מתן תורה: "ויחן שם ישראל נגד ההר" (שמות יט, ב). ופירש רש"י: "כאיש אחד בלב אחד, אבל שאר כל החניות בתרעומות ובמחלקת" (רש"י שמות יט, ב). והמדרש מלמד שבכל המסעות היו "נוסעים במחלקת וחונים במחלקת, כיון שבאו כלם לפני הר סיני נעשו כלם חניה אחת", ואז "אמר הקדוש ברוך הוא הרי שעה שאני נותן תורה לבני" (ויקרא רבה ט, ט). כשהגיע עם ישראל לאחדות הזאת, לרצון הכללי הזה, כשכולם רצו את ה' וכולם רצו תורה, אהבו זה את זה ושנאו את המחלוקת, אמר הקדוש ברוך הוא שהגיעה העת לתת תורה. זו האחדות, וזה השלום. ושנינו: "לא מצא הקדוש ברוך הוא כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום" (משנה עוקצין ג, יב). כשיש שלום, יש דבקות ויש השוואת הצורה בין הנשמות, וזה הכלי שמחזיק את הברכה.

וכך אמר שלמה המלך: "הולך את חכמים יחכם" (משלי יג, כ). אדם שהולך עם חכמים, ירצה או לא ירצה, מתבשם בתוך הקבוצה, מתעצם ומקבל אורות זה מזה. פעמים רבות הוא אינו יודע כלל מהיכן בא לו האור, ואינו יודע שנקודה טובה של חברו היא שהשפיעה עליו. ההשפעה יכולה לבוא באופן טבעי, בלי שום פעולה, ועל אחת כמה וכמה כשהעבודה קבוצתית, כשאנחנו עמלים ומתייגעים יחד לקראת מטרה משותפת, שהיא השראת השכינה בארץ. מי שלומד עם חבורה מרגיש את זה על בשרו. כשהדברים נעשים יחד, האתגר, הדיונים, השיחות זה עם זה, גם הקושי וגם התירוץ, אנחנו מחוברים. וברגע שאנחנו מחוברים, היחס של השמים אלינו שונה. זה יחס לקבוצה.

אמרו חז"ל: "מלכותא דארעא כעין מלכותא דרקינא" (ברכות נח, א). להבדיל אלף אלפי הבדלות, כשאדם יחיד דופק על דלתו של מלך ומבקש ממנו דבר גדול, זה דבר אחד. וכשבאה אליו קבוצה של מאות אלפי אנשים עם בקשה מסודרת, זה עולם אחר לגמרי. כך אנחנו הופכים להיות חלק מן הכוח הזה, שכל עניינו לעשות נחת רוח ליוצרו, להשפיע על הזולת, לשמה באמת.

וקנה לך חבר

המקובלים מבית מדרשו של בעל הסולם האריכו מאוד בעניין אהבת החברים. כשאחד נותן לחברו, נוצר ביניהם קשר, וכשנוצר קשר אי אפשר להפסיק אותו. אתה מתגעגע לראות את חברך, הוא עולה במחשבתך, ואתה אוהב אותו עד כדי כך שאם לא ראית אותו זמן רב, אתה חייב לראות אותו. מסופר על חברים שהקשר ביניהם היה כזה, שאחד מהם התעורר באמצע הלילה ואמר בלבו שהוא חייב ללכת עכשיו לראות את חברו. הוא לא היה מסוגל להירדם, הלך והעיר את חברו, ושניהם הלכו להעיר חבר שלישי, וישבו יחד בלילה, עסקו בתורה, דיברו ושיתפו זה את זה. זה קצת עניין ההתוועדות, שאינה דווקא הרצאה או שיעור, אלא שיתוף, דיבור ונתינת עצה. זה הסוד של "עשה לך רב, וקנה לך חבר" (אבות א, ו).

ובתכליתה של אהבת החברים הם מלמדים שאהבת החברים צריכה לפעול שתאהב את חברך ולא את עצמך, ומי שאוהב את חברו יכול להגיע לאהבת ה'. זו דרך העבודה: כשאדם מאבד את האהבה העצמית ומבטל את עצמו בשביל חברו, הוא יכול על ידי זה להתבטל גם לבחינה גבוהה יותר. ודרך הקבוצה הדבר קל יותר.

לכל אחד מאיתנו יש קבוצה מקורית ושורשית, והיא הבית, האישה והילדים. אבל שם עדיין יש משהו מן האינטרס. אחרי הכל מדובר בבעל, באישה ובילדים, בדברים קרובים אלינו, שהם חלק מאיתנו. מה שאין כן

בקבוצה, כשהנתינה היא של אחד לשני, בסוד הגדול של "ואהבת לרעך כמוך" (ויקרא יט, יח). שם האפשרויות, הגובה והסיכויים להגיע ללשמה גדולים הרבה יותר מאשר בתוך הבית.

זה היה הסוד לאורך כל ההיסטוריה. זה היה סוד הקהילה, שהרי עם ישראל חי תמיד בקהילות, וזה סוד השבטים. לצערנו, בדורות האחרונים, כשעברנו לחיות בצורה עירונית ועם ההתפתחות הגדולה של הטכנולוגיה, נחלשנו מאוד בכל מה שנוגע לקהילה, לקבוצה, לאחדות ולאפשרות להיטיב זה עם זה. וזה בגדול מה שאני מבקש לומר בשיעור הזה.

טובים השנים מן האחד

כל אחד ואחד מאיתנו צריך למצוא לו מסגרת, שיעור קבוע, פגישה פעם בשבוע. סוד ההצלחה הוא הביחד, העוצמה והכוח שבידיעה שאינך לבד. כשאדם צריך להתמודד עם כל המערכה הזאת בעצמו, זה קשה מאוד, וההתלהבות יורדת. וכך אמר שלמה המלך: "טובים השנים מן האחד... כי אם יפלו האחד יקים את חברו... והחוט המשלש לא במהרה ינתק" (קהלת ד, ט-יב). קבוצה היא כוח, עוצמה ואור, והאור הגדול הזה הוא השכינה. בעשרה שכינה שורה, וכשהם יותר, העוצמה גדולה יותר.

אחרי שגילינו את הסוד הגדול של עוצמת הסביבה, הגיע הזמן לבחור ברב טוב, ביועץ טוב ובספרים טובים, וגם במקום שאפשר להתכנס בו ולבוא ללמוד. הגברים יכולים ליצור מעין התוועדות, אותו שיתוף שעליו דיברנו, כמו המנהג הנפלא שיש בחסידות חב"ד, שפעם בשבוע באים ויושבים יחד, ומתוך הפתיחות מגיעים לכנות ולשיתוף. אחד מספר על בעיה שהוא נמצא בה, והשלישי כבר עבר אותה ויכול ליעץ לו בדיוק מה לעשות, כי הוא כבר היה שם. אחר חלש בעבודת ה' ומבקש עצה, "ותשועה ברב יועץ" (משלי יא, יד). הוא זורק את השאלה לאוויר, והחמישי מביא עצה שקרא באיזה ספר. כך אנחנו מנצלים עד תום את האורות הגדולים שנקראים נשמות, וממילא מקצרים את הדרך.

כל אחד צריך למצוא לו נקודה תורנית, ובוודאי יש כזאת בכל מקום. הקדוש ברוך הוא ברא מקומות שיש בהם שיעורים, ויש רבנים של ערים ורבנים של שכונות. צריך להתחבר למערכה הזאת, למעגל הענק שנקרא עם ישראל, למעגל שנקרא עובדי ה'. מי שנמצא בתוך המעגל, הישועות קרובות אליו.

ובבית מדרשו של בעל הסולם נמסרה הדרכה מעשית לחבורה כזאת, שכבר נפגשת פעם בשבוע. לפני שאדם מגיע לישיבת החברים, עליו לחשוב מה הוא יכול ומה הוא צריך לתת לחבורה. כל השבוע הוא מחכה ליום הזה, מצפה לשעה שבה יתאחד עם החברים ומתכוון אליה. הוא חושב מה באמת יוכל לתרום לחבורה ביראת שמים, ואיך יעזור לחברים בגשמיות וברוחניות, במילה טובה ובעידוד. עליו להיזהר שלא ליצור מצב רוח רע בחבורה. אפילו כשיש חבר שזקוק לעזרה, לא מדברים על כך בשעת הישיבה, אלא בפרטיות. וכשהוא בא אל החבורה, אינו בא בביקורת. הוא בא בהרגשה שכל אחד גדול, כל אחד טוב, ואין חסרונות ואין טענות. ואחרי הישיבה עליו להתבונן איזו תועלת הפיק ממנה.

כך נוצרת יחידה אחת, ויש בה כוח, עוצמה וסייעתא דשמיא. אז מגיעים למדרגה שבה הקדוש ברוך הוא מדבר דרך אנשים. אתה מוצא את האלוקות בדבריו של חברך, ואתה מוצא אצלו את ההשלמה לחסרונותיך.

תפילה כלולה מכל ישראל

וכך כותב האר"י הקדוש בשער הכוונות: "קודם שהאדם יסדר תפילתו בבית הכנסת... צריך שיקבל עליו מצות ואהבת לרעך כמוך, ויכוין לאהוב כל אחד מבני ישראל כנפשו, כי על ידי זה תעלה תפילתו כלולה מכל תפילות ישראל, ותוכל לעלות למעלה ולעשות פרי. ובפרט אהבת החברים העוסקים בתורה ביחד, צריך כל אחד ואחד לכלול עצמו כאילו הוא אבר אחד מן החברים שלו... ואם יש איזה חבר מהם בצרה, צריכים כולם לשתף עצמם בצערו, או מחמת חולי או מחמת בנים חס ושלום, ויתפללו עליו. וכן בכל תפילותיו וצרכיו ודבריו ישתף את חברו עמו" (שער הכוונות, דרושי ברכת השחר). ומוסיף רבי חיים ויטאל: "ומאד הזהירני מורי ז"ל בענין אהבת החברים שלנו של חברתינו" (שם).

אנחנו רואים כאן דבר מדהים. אצל המקובלים, ועוד מימי רבי שמעון בר יוחאי, הדגש הוא על האהבה. אמר רבי שמעון לחבריו: "אנן בחביבותא תלייא מלתא" (זוהר ח"ג קכח, א), אצלנו הדבר תלוי באהבה. ועכשיו אנחנו מתחילים להבין מדוע. רק על ידי זה מגיעים לאהבת ה', להשוואת הצורה ולדבקות, ושם עלינו לשים את הדגש. ובוודאי שאינני אומר שהקבוצה, אהבת החברים והנתינה לזולת יבואו חלילה על חשבון הבית. בראש ובראשונה ברא הקדוש ברוך הוא את המעגל הצמוד, הקרוב אלינו ביותר, ושם עיקר החיבור עם האישה ועם הילדים, בהשפעה ובנתינה ככל האפשר. אבל יחד עם זה, פעם בשבוע הולכים לשיעור, הולכים לקבוצה ומתחזקים יחד.

אם אפשר, אחד מוסר שיעור קצר, ואחר כך יושבים, דנים, שואלים ומשתפים. כשעוברים את זה וחווים את זה, מבינים על מה אנחנו מדברים, ומתחילים לטעום משהו מן החיבור הזה.

לכן מלמד האר"י שכדי שהתפילות שלנו יעשו פרי, כשאתה בא להתפלל עליך לכלול את עם ישראל בתוך תפילתך. אל תהיה יחידה נפרדת שיש לה בעיה מסוימת וצריך לסדר לה אותה. אתה חלק מעם ישראל, והבעיה שלך צריכה להיות בעיה של כלל ישראל.

נשמה אחת

כי ברובד העמוק, מלמדים המקובלים, כל השורש שלנו בא מנשמה אחת, נשמתו של אדם הראשון, שהתחלקה לשישים ריבוא נשמות שורשיות, ומהן כל עם ישראל. בעומק הדברים, כולנו נשמה אחת. ממילא, אם יש צרה ליהודי בקצה העולם, הדבר משפיע עלינו, וכשיהיה טוב לעם ישראל, יהיה טוב גם לנו, כי אין עם ישראל ואנחנו. וכך אומר הזוהר הקדוש: "תלת דרגין אינון מתקשרן דא בדא, קודשא בריך הוא, אורייתא, וישראל" (זוהר ח"ג עג, א). הכל דבר אחד.

וכדי להיכלל באחד הזה, כל אחד מאיתנו צריך לצאת מעצמו, לשבור את האהבה העצמית, את האגואיזם. ומה שייתן לנו את הכוח לעשות זאת, מה שיהיה לנו למקפצה ויחסוך לנו זמן רב, הוא דווקא להיות חלק מקבוצה, חלק מחבורה שצועדת קדימה אל אותה פסגה נפלאה: להגיע להשוואת הצורה, להגיע לדבקות, להידבק במידותיו של הקדוש ברוך הוא ובהנהגתו.

מי שהולך בדרך הזאת מתחיל לחוש את העונג, את העוצמה ואת השלמות שעליה אנחנו מדברים. ומי שמיישם את הדברים זוכה שיתקיים בו "אז תתענג על ה'" (ישעיהו נח, יד), ושיתקיים בו מה שאמר דוד המלך: "לולי תורתך שעשעי אז אבדתי בעניי" (תהלים קיט, צב), ומה שכתב בעל מסילת ישרים, ש"האדם לא נברא אלא להתענג על ה' ולהנות מזיו שכינתו" (מסילת ישרים פרק א).

יהי רצון שנזכה להפנים את אשר שמענו, להיכלל באהבה בכלל ישראל, ולביאת גואל צדק במהרה בימינו, אמן.